

Türk Psikoloji Yazıları
2005, 8 (15) 21-32

Yeme Tutumu ve Cinsiyet ile Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişki

Senar Batur* Hadiye Demir Pınar Ulu Hatice Güneş Emel Irmak Adil Aşkın
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Haliç Üniversitesi Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Özet

Bu araştırmanın amacı yeme tutumu ve cinsiyet ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca, katılımcıların bağlanma biçimlerinin kategorik dağılımlarını ve cinsiyetler arasındaki farkları saptamak da araştırmanın amaçlarındandır. 2003-2004 Güz ve Bahar dönemlerinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin değişik bölüm ve sınıflarında eğitim gören 759 öğrenciye Bilgi Toplama Formu, Yeme Tutum Testi (YTT) ve İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) uygulanmıştır. YTT puan ortalamasının en az 1 standart sapma uzağında kalan katılımcılar belirlenmiştir. Kız ve erkek öğrenciler için ayrı ayrı oluşturulan bu gruplar "yeme tutumu gösterenler/göstermeyenler" olarak adlandırılmıştır. Yeme tutumu ve cinsiyetin bağlanma biçimleri üzerindeki etkisi incelenmiş ve yeme tutum sorunu gösterenlerde göstermeyenlere kıyasla korkulu ve saplantılı bağlanma biçimi puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunurken, cinsiyetler arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Araştırmaya katılan örneklem %35.6'sında kayıtsız, %27'sinde güvenli, %19.1'inde saplantılı, %11.1'inde korkulu ve %5.1'inde ise birden fazla bağlanma biçimi olduğu gözlenmiştir. Bulgular literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeme tutumu, yeme bozuklukları, cinsiyet, bağlanma biçimi

The Relationship Between Eating Attitudes, Gender and Attachment Styles

Abstract

The purpose of the present study was to examine the relationship between eating attitudes, gender and attachment styles. Furthermore, it was investigated that the comparison of the distribution of the attachment prototypes. The sample consisted of 759 students chosen from different departments and classes in Middle East Technical University. Participants were assessed by using a Sociodemographic Form, Eating Attitude Test (EAT) and The Relationship Questionnaire (RQ). Subjects were divided into groups according to higher and lower scale scores of the EAT. In doing this, inclusion criteria was far away from one standart deviation from EAT scale scores. Result of the MANOVA revealed that as compared to non-eating attitude group, eating attitude group have higher levels of fearfull and preoccupied attachment styles. Participants were also classified on the basis of attachment styles. The proportions of attachment styles of the participants were as follows: Dismissing 35.6 %, Secure 27 %, Preoccupied 19.1 %, Fearful 11.1 %, combined (more than one attachment style) 5 %. Findings were discussed in the light of attachment literature regarding the eating attitude issues.

Key Words: Eating attitude, eating disorders, gender, attachment style

*Yazışma Adresi: Psk. Dr. Senar Batur, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sağlık ve Rehberlik Merkezi Psikiyatri Birimi 06531, ODTÜ, Ankara.

E-posta: senaratur@mc.metu.edu.tr

Yazar Notu: Bu araştırma verilerinin bir bölümü 40. Ulusal Psikiyatri Kongresi'nde poster olarak sunulmuştur.

Batı'lı ülkelerde olduğu kadar Batı'lı olmayan ülkelerde de uyumsuz yeme davranışlarının görülme sıklığı giderek yaygınlık kazanmaktadır (Halmi, 2000). Yeme bozuklukları, yeme davranışında şiddetli bozukluklarla belirlidir. Mental bozuklukların tanınal sınıflandırması, iki özgül tanı olan anoreksiya nervoza ve bulimia nervozayı içerir. Anoreksiya nervoza, olağan sayılan en az vücut ağırlığına sahip olmayı reddetmekle belirlidir. Bulimia nervoza, kendisinin yol açtığı kusma, laksatiflerin, diüretiklerin, lavmanların ya da diğer ilaçların yanlış yere kullanımı; hiç yemek yememe ya da aşırı egzersiz yapma gibi uygun-suz dengeleyici davranışların izlediği yineleyen tıknırcasına yeme nöbetleriyle belirlidir. Vücut biçimi ve ağırlığını algılamada bozukluk, hem anoreksiya nervoza hem de bulimia nervozanın başlıca özelliğidir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 1994). Bu bozuklukların en belirgin özelliği yeme tutum ve davranışlarında gözlenen şiddetli sorunlardır. Yeme bozukluklarının etiyojisi ile ilgili açıklamalar kesin olarak yapılmamakla birlikte, etiyojistik modeller, biyolojik olanlardan psikolojik olanlara kadar geniş bir alanda yer almaktadır (Schmidt, 2003). Yeme bozukluğunun gelişimindeki etmenleri açıklayan önemli yaklaşımlardan birisi bağlanma kuramıdır. Bowlby, bağlanma kuramının sağlıklı gelişimi ve psikopatolojiyi anlamada temel bir rolü olduğunu vurgulamıştır (Blatt ve Levy, 2003). Bowlby'nin (1973) bağlanma ilişkilerinin, çocuğun kişilik gelişiminde de önemli bir rolü olduğu görüşü, bu kuramın temel ilkelerinden biridir. Bebeğin erken dönemde yaşadığı bu ilişkilerde bakım veren kişinin çocuğun ihtiyaçlarına uygun yanıt vermesi, destekleyici ve ulaşılabilir olması gibi özellikleri ilişkinin niteliğini belirlemektedir. Bowlby, bağlanmanın

yaşam boyu bir süreç olduğunu ve erken yaşlarda oluşan zihinsel modellerin çok fazla değişime uğramadan yetişkinlikte de görüldüğünü belirtmektedir. Bartholomew ve Horowitz'in (1991) "dörtlü bağlanma modeli", yetişkinlik dönemindeki bağlanma biçimini açıklamaya çalışan yaklaşımlardan birisidir. Bu model, kişinin kendisi ve başkaları ile ilgili zihinsel modellerini olumlu ve olumsuz olarak iki boyutta incelenmesinden oluşmaktadır.

Benlik Modeli

Olumlu Olumsuz

Başkaları Olumlu GÜVENLİ (1) SAPLANTILI (2)
Modeli Olumsuz KAYITSIZ (3) KORKULU (4)

Şekil 1. Dörtlü bağlanma modeli (Bartholomew ve Horowitz, 1991)

Şekilde görüldüğü gibi güvenli bağlanma biçimi, (1) olumlu benlik ve olumlu başkaları modellerinin bileşimini içermektedir. Saplantılı bağlanma biçimi, (2) olumsuz benlik modeli ile olumlu başkaları modelinin birleşimi olarak tanımlanmaktadır. Kayıtsız bağlanma biçimi, (3) olumlu benlik ve olumsuz başkaları modeli ile belirtilirken; korkulu bağlanma biçimi, (4) olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modeli ile ifade edilmektedir.

Yapılan çalışmalarda yeme bozukluğu olan bireylerle normal grup karşılaştırıldığında, birinci grubun kaygılı ve güvensiz bağlanma, terk edilme endişesi ve özerklikle ilgili güçlükleri daha belirgin olarak yaşadığı ortaya konmuştur (Palmer, Oppenheimer ve Marshall, 1988; Armstrong ve Roth, 1989; Heesacker ve Neimeyer, 1990; Keny ve Hurt, 1992; Cole-Detke ve Kobak, 1996). Bazı araştırmalarda da, yeme bozukluğu gösterenlerin kontrollere göre daha az güvenli, daha çok kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimi gösterdikleri vur-

gulanmıştır (Ramacciotti ve ark., 2001). Klinik örnekleme farklı yeme bozukluğu tanı gruplarını karşılaştıran bir çalışmada da, kısıtlı tip anoreksik hastaların kayıtsız; bulimik ve anoreksiya-bulimik tip hastaların ise saplantılı bağlanma biçimleri gösterdiği bulunmuştur (Candelori ve Ciocca, 1998). Benzer şekilde, kayıtsız bağlanma biçimi anoreksiya nervoza tanısı alan hastalarda daha yüksek oranda bulunurken, bulimia nervoza grubunda yer alanların saplantılı bağlanma biçimine sahip oldukları gözlenmiştir (Ward, Ramsay, Turnbull, Benedettini ve Treasure, 2000). Ülkemizde yapılmış bir diğer çalışmada Keskingöz (2003), 430 kız üniversite öğrencisinden oluşan örnekleme bağlanma biçimleri ve sağlıklı yeme örüntüleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bu araştırmanın sonucuna göre kayıtsız bağlanma biçimine sahip kişilerin, korkulu ve güvenli bağlanma biçimine sahip kişilere göre daha fazla işlevsel olmayan yeme örüntüleri sergiledikleri bulunmuştur. Diğer yandan, saplantılı bağlanma biçimine sahip bireylerin, korkulu bağlanma biçimine sahip bireylere göre, daha fazla işlevsel olmayan yeme örüntüleri gösterdikleri belirlenmiştir. Keskingöz, araştırmasının ikinci aşamasında 17 anoreksiya nervoza tanısı almış kadın hastayı ve kontrol grubunu kullanarak, anoreksiya nervoza ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Saplantılı bağlanma biçiminin, anoreksiya nervoza tanısı alanları ve almayanları yüksek oranda ayırt edebildiği görülmüştür.

Yeme bozuklukları kadınlarda daha çok araştırılan bir sorun olması nedeniyle erkeklerdeki yeme tutum ve davranış sorunları ile ilgili daha az bilgiye ulaşılabilmektedir. Ancak, son yıllarda erkeklerin bu sorunla tedaviye daha sık başvurmaları, erkeklerde görülen yeme bozukluklarına ilgi artışını da beraberinde getirmiştir (Lewinsohn, Seeley, Moerk, Striegel-

Moore, 2002). Literatürdeki mevcut araştırmalara bakıldığında, bir takım farklılıklara rağmen, kadın ve erkeklerdeki yeme bozuklukları eğiliminin benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Bramon-Bosch, Trop ve Treasure (2000), yeme bozukluklarının şiddeti açısından cinsiyet farkı olmadığını, fakat yeme bozukluğu gösteren erkeklerin bu duruma ek olarak daha fazla psikiyatrik eş tanı aldığını ve daha fazla intihar girişimi gösterdiklerini bulmuşlardır. Benzer şekilde McCabe ve Vincent (2003), tıknırcasına yeme davranışı ve bulimik eğilimler açısından kızlar ve erkekler arasında fark olmamasına karşın, kızların erkekler göre daha fazla kilo kaybetmeye yönelik davranış gösterdiklerini bulmuşlardır. Literatürde yeme tutum sorunları veya bozuklukları gösteren erkeklerde bağlanma biçimlerine ilişkin yayına rastlanmamıştır. Türkiye’de yapılmış olan Keskingöz’ün çalışmasında da, sadece kız öğrenci örneklemini kullanılarak yeme sorunları ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Literatürdeki bu boşluk göz önünde bulundurularak bu çalışmada yeme tutumu ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi incelerken erkek öğrenci örneklemini de araştırmaya dahil edilmiştir.

Bu araştırmanın amacı, yeme tutumu ve cinsiyet ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca, katılımcıların bağlanma biçimlerinin kategorik dağılımlarını ve cinsiyetler arasındaki farkları saptamak da araştırmanın diğer amacını oluşturmaktadır.

Yöntem

Örnekleme

Bu araştırmaya Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin değişik fakülte ve sınıflarından top-

lam 759 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 431'i (%57) erkek ve 328'i (%43) kızdır. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.73 olarak bulunmuştur (S = 1.51, ranj = 17-27). Katılımcıların %35'i birinci sınıf, %36'sı ikinci sınıf, %16'sı üçüncü sınıf ve %13'ü dördüncü sınıf öğrencisidir.

Yeme Tutum Testi (YTT) puan ortalamasının en az 1 standart sapma altında ve üstünde kalanlar saptanarak iki farklı grup oluşturulmuştur. Bu işlem, kız ve erkek öğrenciler için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Sırasıyla hesaplanan ortalama ve standart sapma değerleri, kızlar için (X = 14.32, S = 9.05); erkekler için (X = 9.28, S = 5.80) olarak bulunmuştur. Bu bulgulara göre kızlar için 23.37 ve 5.27 değerleri gruplar için kesme noktaları olarak hesaplanmıştır. Erkekler için ise 15.08 ve 3.48 değerleri gruplar için kesme noktası olarak elde edilmiştir. Kızlar için YTT ortalama puanı 23 ve üzerinde olan 46 katılımcı (%13.1), 5 ve altında puan alan 26 kişi (%8) olduğu görülmüştür. Erkekler için YTT ortalama puanı 15 ve üzerinde olan 58 katılımcı (%12.9), 3 ve altında puan alan 40 kişi (%9.3) olduğu saptanmıştır. Kız ve erkek öğrenciler için oluşturulan bu gruplarda, yüksek puan alan alanlar “*yeme tutum sorunu gösterenler*”; ve düşük puan katılımcılar “*yeme tutum sorunu göstermeyenler*” olarak adlandırılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada Bilgi Toplama Formu, Yeme Tutum Testi ve İlişki Ölçekleri Anketi kullanılmıştır.

Bilgi Toplama Formu. Katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, yaşadığı yer gibi sosyodemografik özelliklerini değerlendirmek

amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmış bir bilgi formudur.

Yeme Tutum Testi (YTT). Kişilerin yeme tutum ve davranışlarındaki bozuklukları değerlendirmek amacıyla kullanılan bir öz-bildirim ölçeğidir. Garner ve Garfinkel (1979) tarafından anoreksiya nervoza belirtilerini objektif olarak değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş 40 maddelik bir ölçektir. Maddeler “daima”, “çok sık”, “sık sık”, “bazen”, “nadiren” ve “hiçbir zaman” seçeneklerinden oluşan 6’lı Likert tipi bir ölçek üzerinde işaretlenmektedir. Patoloji açısından her bir uç yanıt için 3, diğer seçenekler için 2 ve 1 puan verilerek değerlendirilir. Derecelendirmenin toplanmasıyla toplam puan elde edilir. YTT pek çok çalışmada normal örnekleme anormal yeme tutum ve davranışını taramak amacıyla da kullanılmıştır (Button ve Whitehouse, 1981; Patton ve ark., 1990). Türkçe çevirisi Savaşır ve Erol (1989) tarafından 745 kişilik normal örnekleme 24 balerine uygulanarak faktör analizi ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Daha güncel bir çalışmada da Elal, Altuğ, Slade ve Tekcan (2000), bir grup üniversite öğrencisinde ölçeğin faktör yapısı incelemiştir. Ölçeğin orjinal faktör yapısı ile benzerlikler taşıdığı gözlenmiştir. YTT, yeme bozukluklarını tarama amacıyla yaygın olarak kullanılan, Türkçe’ye çevrilmiş ve psikometrik incelemeleri yapılmış geçerli ve güvenilir bir ölçektir.

İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA). Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından dörtlü bağlanma modeli çerçevesinde geliştirilmiştir. Ölçekte dört bağlanma örüntüsünü (güvenli, saptantılı, kayıtsız ve korkulu) ölçmeyi amaçlayan 30 madde bulunmaktadır. Güvenli ve kayıtsız bağlanma biçimleri beşer madde, korku-

lu ve saplantılı bağlanma biçimleri ise dörder madde ile ölçülmektedir. Her bir bağlanma biçimini ölçmeyi amaçlayan maddelerin toplanarak o alt ölçekteki madde sayısına bölümü ile her bağlanma biçimi için bir puan elde edilmektedir. Katılımcılar, İÖA'daki maddelerin kendilerini ve yakın ilişkilerdeki genel tutumlarını ne ölçüde tanımladığını 7 basamaklı bir ölçek üzerinde belirtmektedirler (1= beni hiç tanımlamıyor, 7= tamamıyla beni tanımlıyor). Dolayısıyla, her bir alt ölçekten alınabilecek puan 1-7 arasında değişmekte ve alt ölçek puanlarından en yüksek olanı, o katılımcının bağlanma biçimini göstermektedir. Türkçe

uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmış olan İÖA'nın alt ölçeklerine ilişkin iç tutarlık katsayıları .27 ile .61 arasında değişmektedir. İÖA'nın test tekrar test güvenilirliği kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur.

İşlem

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerine Bilgi Toplama Formu, YTT ve İÖA sıralamadan doğacak yanlılığı önlemek amacıyla karışık sırada verilmiştir. Ölçekler sınıflarda araştırmacıların gözetiminde toplu olarak

Tablo 1

Yeme Tutumu ve Cinsiyet Açısından Bağlanma Biçimlerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

	Kareler Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	p
Cinsiyet					
Korkulu	1.78	1	1.78	1.66	.199
Kayıtsız	1.19	1	1.19	1.99	.159
Güvenli	3.13	1	3.13	3.71	.055
Saplantılı	1.52	1	1.52	0.02	.888
YT*					
Korkulu	13.04	1	13.04	12.16	.001**
Kayıtsız	0.72	1	0.72	1.20	.275
Güvenli	2.94	1	2.94	3.49	.063
Saplantılı	9.16	1	9.16	11.92	.001**
YTxCinsiyet					
Korkulu	0.75	1	0.75	0.70	.402
Kayıtsız	0.26	1	0.26	0.44	.508
Güvenli	0.56	1	0.56	0.66	.415
Saplantılı	0.55	1	0.55	0.72	.396
Hata					
Korkulu	188.78	176	1.07		
Kayıtsız	104.84	176	0.59		
Güvenli	148.42	176	0.84		
Saplantılı	135.29	176	0.76		

*YT= Yeme Tutum sorunu gösteren/göstermeyen grup

Tablo 2

Cinsiyet ve Yeme Tutumu Gruplarının İÖA Alt Ölçeklerine İlişkin Sorun Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Bağlanma Biçimi ve Yeme Tutumu		Kız		Erkek		Toplam	
		\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S
Korkulu	Sorun göstermeyen	3.45	1.13	3.38	0.96	3.39	1.00
	Sorun gösteren	4.18	0.97	3.83	1.14	3.98	1.07
Kayıtsız	Sorun göstermeyen	4.70	0.58	4.61	0.69	4.63	0.67
	Sorun gösteren	4.92	0.80	4.66	0.91	4.77	0.87
Güvenli	Sorun göstermeyen	4.39	0.89	4.56	0.85	4.52	0.86
	Sorun gösteren	3.99	0.88	4.40	1.04	4.22	0.99
Saplantılı	Sorun göstermeyen	4.23	0.79	4.08	0.93	4.12	0.89
	Sorun gösteren	4.59	0.72	4.70	0.94	4.65	0.84

uygulanmıştır. Ölçekleri eksik dolduran veya hızlı bir şekilde okumadan doldurduğu gözlenen kişiler araştırma dışı bırakılmıştır.

Bulgular

Bağlanma biçimlerinin cinsiyet ve yeme tutumuna göre değişip değişmediğini incelemek amacıyla 2 cinsiyet (kız-erkek) X 2 yeme tutumu (sorun gösteren-göstermeyen) değişkenleri açısından MANOVA uygulanmıştır.

MANOVA sonucunda bağlanma biçimleri açısından cinsiyetler arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Wilk's Lambda = .96, $F(1,176) = 1.706$, $p > .05$). Bağlanma biçimleri açısından yeme tutum sorunu gösteren ve göstermeyen gruplar arasında fark anlamlı bulunmuştur (Wilk's Lambda = .87, $F(1,176) = 6.29$, $p < .0001$). Bu analizlere göre yeme tutum sorunu gösteren ve göstermeyen grupların korkulu bağlanma biçimi ($F(1,176) = 12.16$, $p < .001$) ve saplantılı bağlanma biçimi ($F(1,176) = 11.92$, $p < .001$) alt ölçeklerinin puan ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (bkz. Tablo 1).

Yeme tutumunun ve cinsiyetin bağlanma biçimleri üzerinde ortak etkisi bulunmamıştır.

Tablo 2'deki ortalamalar incelendiğinde, yeme tutum sorunu gösterenlerde, göstermeyenlere kıyasla, korkulu ve saplantılı bağlanma biçimi puan ortalamalarının daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Bağlanma biçimlerinin yeme tutumunu yordayıp yordamadığı ve varsa katkılarının ne olduğunu belirlemek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon eşitliğine İÖA'nın korkulu ve saplantılı bağlanma biçimleri girmiştir. Bunlar varyansın %8'ini açıklamıştır (bkz. Tablo 3).

Araştırmaya katılan bütün örneklemin bağlanma biçimlerinin kategorik dağılımlarını belirlemek amacıyla frekans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre 743 katılımcıdan 270'i (%35.6) kayıtsız bağlanma biçimi, 205'i (%27) güvenli bağlanma biçimi, 145'i (%19.1) saplantılı bağlanma biçimi ve 84'ü de (%11.1) korkulu bağlanma biçimi içinde yer almıştır. 39 katılımcının (%5.1) ise birden faz-

Tablo 3

YTT Puanlarının Yordanmasında Bağlanma Biçimlerinin Katkılarına İlişkin Regresyon Analizi

Yordayıcılar	Beta	t	R ²	F
Korkulu	0.22	5.83***	0.05	35.228
Saplantılı	0.16	4.15***	0.08	26.660
Kayıtsız	0.06	1.73		
Güvenli	0.02	0.42		

***p < .0001

la bağlanma biçimi içinde yer aldığı gözlenmiştir. Bu ikili kombinasyonlar ve oranları şöyle sıralanmaktadır: 22 katılımcı (%2.9) kayıtsız/güvenli, üç katılımcı (%0.4) güvenli/saplantılı, iki katılımcı (%0.3) kayıtsız / saplantılı'dır.

Ayrıca, genel örnekleme cinsiyetler arasında bağlanma biçimleri açısından fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemler için t-test analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre, kızlar ve erkekler arasında bağlanma biçimleri bakımından anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Tartışma

Hatırlanacağı gibi bu araştırmanın amacı, yeme tutumu ve cinsiyet ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla yeme tutumunun (yeme tutum sorunu gösteren/göstermeyen) ve cinsiyetin (kız/erkek) bağlanma biçimleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda, yeme tutum sorunu gösteren ve göstermeyen gruplar arasında *saplantılı* ve *korkulu bağlanma biçimleri* açısından fark bulunurken; kayıtsız ve güvenli bağlanma biçimleri açısından iki grup arasında fark bulunmamış-

tir. Yeme tutumunda sorunu olanların olmayanlara göre daha fazla *saplantılı* ve *korkulu bağlanma biçimleri* gösterdiği gözlenmiştir. Bu sonuca paralel olarak regresyon analizinde de, yeme tutumunu en iyi *korkulu* ve *saplantılı bağlanma biçimlerinin* yordadığı görülmüştür. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde, yeme tutum ile *korkulu* ve *saplantılı bağlanma biçimi* arasında bir ilişki olduğu sonucuna varılabilir. Ayrıca, kız ve erkekler arasında bağlanma biçimleri açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Yeme tutum sorunu gösteren/göstermeyen kız ve erkekler arasında bağlanma biçimleri açısından da farklılığa rastlanmamıştır.

Bartholomew ve Horowitz (1991), *saplantılı* ve *korkulu bağlanma biçimlerini* şöyle tanımlamışlardır: *Saplantılı bağlanma*, kendini değersiz hissetme veya seilmeye değer görme duyguları ile başkalarına ilişkin olumlu değerlendirmeleri yansıtır. Bu nedenle, saplantılı bağlanan kişiler yakın ilişkilerde kendini doğrulama ya da kanıtama eğilimi gösterirler. *Korkulu bağlanma* biçimi ise, olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modelleri ile tanımlanmıştır. Bu kişiler, kendilerine yönelik değersizlik duyguları taşımaktadırlar. Başkalarını da güvenilmez ve reddedici olarak algırlarlar. Bu iki bağlanma biçiminde üzerinde durulması gereken önemli nokta, her ikisinde de bireysel değersizlik duygularının ortak olmasıdır. Yeme bozuklukları literatürüne önemli katkılar yapmış olan Bruch (1982), kilo ve yiyecek aşırı uğraşmanın temelinde kendilik kavramı ile ilgili sorunların olduğunu gözlemiştir. Ayrıca Bruch'a göre, bu hastalar kendilerini değersiz ve yetersiz olarak algılamaktadırlar. Bu değersizlik hislerinden kurtulmak için de bedenlerini disiplin altında tutmaya çalışırlar. Bruch, yeme bozukluklarının temelini

anne-bebek ilişkisine dayandırmıştır. Yeme bozukluğu hastaları ile yapılan çalışmalarda, bu kişilerin bebeklikte anne ile güvene dayalı bir ilişki kuramadıkları; çocuklukta ve ergenlikte de sağlıklı bir kendilik gelişimi sağlayamadıkları vurgulanmıştır (Bruch, 1982). Bu görüşler yeme bozuklukları ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Ward ve arkadaşları (2000), 1988 ve 1998 yılları içinde yapılmış yeme bozukluğu ve bağlanma biçimleri ile ilgili araştırmaları gözden geçirmişlerdir. Araştırmaların ortak bulgusu, yeme bozukluğu ile güvensiz bağlanma biçimleri arasındaki ilişkidir (Becker, Bell ve Billington, 1987; Armstrong ve Roth, 1989; Friedberg ve Lyddon, 1996; Salzman, 1997). Ancak, araştırmacılar bu kadar genel bir bulgu ile yetinmeyerek, yeme bozukluklarının açıklanmasında bağlanma biçimleri ile ilgili daha detaylı ilişkileri aramaya yönelmişlerdir. Araştırmalar özellikle yeme bozukluğunun alt tanı grupları ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkilere odaklanmıştır.

Candelori ve Ciocca (1998), kısıtlı tip anoreksik hastalarda kayıtsız bağlanma biçimini gözlerken, bulimik ya da anoreksiya bulimik tip hastalarda saplantılı bağlanma eğilimi gözlemişlerdir. Hem klinik örneklemede hem de genel popülasyonda yapılan çalışmalara bakıldığında, yeme sorunlarında saplantılı bağlanma biçimine sıkça rastlanmaktadır (Friedberg ve Lyddon, 1996; Brennan ve Shaver, 1995). Saplantılı bağlanma biçimi ve yeme bozuklukları arasındaki bağlantıları ortaya çıkaran araştırma sonuçları, bu çalışmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Son yıllarda yapılan yayınlarda da benzer sonuçlara rastlanmaktadır. Broberg, Hjalms ve Nevenon (2001), yeme bozukluğu gösterenlerle kontrol-

leri bağlanma biçimleri açısından karşılaştırmışlardır. Normal grupta kayıtsız bağlanma biçimi bulunurken, yeme bozuklukları grubunda korkulu/kayıtsız ve korkulu/saplantılı bağlanma biçimleri kombinasyonları daha fazla görülmüştür. Latzer, Hochdorf, Bachar ve Canetti (2002), yeme bozukluğu hastalarının kontrollere göre daha az güvenli, daha kayıtsız ve kaygılı bağlanma biçimi gösterdiklerini bulmuşlardır.

Türkiye’de kız üniversite öğrencilerinde yapılmış bir çalışmada (Keskingöz, 2003) da, kayıtsız bağlanma biçimine sahip olan kişilerin, korkulu ve güvenli bağlanma biçimine sahip olan kişilere göre daha fazla işlevsel olmayan yeme örüntüleri sergilediği görülmüştür. Diğer yandan, saplantılı bağlanma biçimine sahip bireylerin, korkulu bağlanma biçimine sahip bireylere göre daha fazla işlevsel olmayan yeme örüntüleri sergiledikleri belirlenmiştir. Aynı çalışmada, farklı bağlanma biçimlerinin anoreksiya nervoza olan ve olmayanları ayırt etme gücü incelenmiş, saplantılı bağlanma biçiminin, anoreksiya nervoza olanları olmayanlardan yüksek oranda ayırt edebildiği görülmüştür. Genel olarak yayınlara bakıldığında saplantılı bağlanma biçiminin yeme bozukluklarında önemli bir sorun olduğu sonucuna varılabilir. Bu çalışmada da literatürle uyumlu olarak saplantılı ve korkulu bağlanma biçimlerinin yeme tutum sorunu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu alanda gelecekte yapılacak çalışmalarla bu sonucun geçerliğinin desteklenmesine ihtiyaç vardır. Özellikle bu tür çalışmaların öz-bildirim ölçekleri yerine görüşmeye dayalı ölçeklerle yapılması daha zengin ve sağlam sonuçlara ulaşılmasına yardımcı olacaktır. Gençlerde yeme tutum sorunları ve bununla bağlantılı değişkenlerin araştırıldı-

ğı bu tür araştırmalar, ihtiyaca yönelik olarak gerekli bilgilendirme ve önleme çalışmalarının planlanması için temel oluşturacaktır. Ayrıca, bu çalışmalar yeme bozuklukları gibi dirençli hastalıkların tedavisinde yeni açılımlar sağlayacaktır. Örneğın, yeme bozuklukları gösteren kişilerin bağlanma biçimleri bilinirse hasta-terapist ilişkisindeki dinamikler daha iyi anlaşılabilir ve böylece müdahalenin etkinliğı artırılabilir.

Daha önce de belirtildiğı üzere, araştırmanın diğeri bir amacı da tüm örneklemin bağlanma biçimlerinin kategorik dağılımlarını ve cinsiyetler arasındaki farklarını saptamaktır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, yeme tutum sorunu gösteren ya da göstermeyen kız ve erkek öğrenciler arasında bağlanma biçimleri açısından bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca, tüm üniversite öğrencilerinde kızlar ve erkekler arasında bağlanma biçimleri arasında fark olup olmadığı da incelenmiş ve iki grup arasında fark görülmemiştir. Buradan hareketle cinsiyet ile bağlanma biçimleri arasında ilişkiye rastlanmadığı sonucuna varılabilir.

Araştırmaya katılan bütün örneklemin (n=759, % 43 kız, % 57 erkek) bağlanma biçimlerinin kategorik dağılımına bakıldığında da, en yüksek tanımlayıcının kayıtsız bağlanma biçimi (%35), daha sonra sırasıyla güvenli (%27); saplantılı (%19) ve son olarak da korkulu (%11) bağlanma biçimi olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu, Sümer ve Güngör'ün (1999) bir grup üniversite öğrencisinde yaptığı çalışma sonuçlarından farklılık göstermektedir. Sümer ve Güngör 'ün araştırmasında üniversite öğrencilerinde (n= 313, % 64 kız, %36 erkek) sırasıyla % 43 güvenli, %28 saplantılı, %19 kayıtsız ve %9 korkulu bağlanma biçimlerine

rastlanıldığı gösterilmiştir. Başka bir çalışmada ise (Tolan, 2002), 406 (%55.8 kız, % 44.2 erkek) kişiden oluşan üniversite öğrencilerinde bu oranlar sırasıyla güvenli %34.9, kayıtsız %27.8, saplantılı %22.1 ve korkulu %15.2 olarak bulunmuştur. 755 (% 27.3 kız, % 72.7 erkek) kişilik diğeri bir üniversite örnekleminde yapılan çalışmada saplantılı %30.5, kayıtsız %29.4, güvenli %29.1 ve korkulu %6.1 olarak belirlenmiştir (Çelik, 2004). Görüldüğü gibi ülkemizde farklı üniversite örneklemi üzerinde yapılan çalışmalarda bağlanma biçimi örüntüleri farklılıklar gösterebilmektedir. Bu araştırmada en yüksek oran kayıtsız bağlanma biçiminde görülürken diğeri çalışmalarda güvenli (Sümer ve Güngör, 1999; Tolan, 2002) ve saplantılı (Çelik, 2004) bağlanma biçimi olarak bulunmuştur. Çelik'in çalışmasında güvenli, kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma biçimlerinin oranı birbirine oldukça yakın görünmektedir. Bizim çalışmamızda seçilen örneklemin, sadece tek bir üniversite grubundan alınmış olması, cinsiyet dağılımının erkekler yönünde fazla olması (yukarıda sözü edilen diğeri üç çalışmada cinsiyet dağılımları kızlar lehine daha fazladır) ve örneklem sayısının diğeri çalışmalara göre nispeten daha yüksek olması bu farklılığı ortaya çıkarmış olabilir. Şüphesiz bu bulgunun geçerliğinin sınanması için gelecekte daha geniş temsili örneklem üzerinde tekrarlamaya çalışmalarına ihtiyaç vardır.

Bu araştırmanın bazı yöntemsel sınırlılıklarından söz etmek, daha sonraki çalışmalara ışık tutması açısından yerinde olacaktır. Öncelikle, araştırma örnekleminin yalnızca üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Sorunlu yeme bozukluklarının ergenlik döneminde başladığı göz önüne alınırsa, daha genç yaş grupları ile üniversite öğrencisi olmayan gençlerin de

araştırma örneğine dahil edilmesi daha uygun olacaktır. Araştırmada kullanılan ölçekler öz-bildirim ölçekleridir. Özellikle yeme tutum sorunu olan öğrencilerin sadece YTT'ye dayalı olarak belirlenmesi önemli bir kısıtlılıktır. Diğer taraftan YTT pek çok çalışmada normal kişilerdeki anormal yeme tutum ve davranışını taramak amacıyla da kullanılmakta olan geçerliliği ve güvenilirliği değişik dillerde kanıtlanmış bir ölçektir (Button ve Whitehouse, 1981; Patton ve ark., 1990). Bu nedenle, bu araştırma gibi örneklerle Türkçe'ye uyarlanmış yeme bozukluklarını değerlendiren görüşme ölçeklerinin geliştirilmesinin ise alana önemli katkıları sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Amerikan Psikiyatri Birliği (1994). *Mental bozuklukların tanısı ve sayımsal elkitabı, (DSM-IV)* E. Köroğlu (Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Armstrong, J., & Roth, D.M. (1989). Attachment and separation difficulties in eating disorders: A preliminary investigation. *International Journal of Eating Disorders*, 8, 141-155.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L.M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Becker, B., Bell, M., & Billington, R. (1987). Object relations ego deficits in bulimic college women. *Journal of Clinical Psychology*, 43, 92-95.
- Blatt, S.J., & Levy, K. N. (2003). Attachment theory, psychoanalysis, personality development and psychopathology. *Psychoanalytic Inquiry*, 23(1), 102-150.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol.2. Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books, and London:Hogarth.
- Bramon-Bosch, E., Troop, N., & Treasure, J.L. (2000). Eating disorders in males: A comparison with female patients. *European Eating Disorders Review*, 8(4), 321-328.
- Brennan, K.A., & Shaver, P.R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationship functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 267-283.
- Broeberg, A., Hjalms, I., & Nevenon, L. (2001). Eating disorders, attachment and interpersonal difficulties: A comparison between 18 to 24 year-old patients and normal controls. *European Eating Disorders Review*, 9, 381-396.
- Bruch, H. (1982). *Attachment and the therapeutic process*. Madison, Connecticut: International Universities Press, Inc.
- Button, E.J., & Whitehouse, A. (1981). Subclinical anorexia nervosa. *Psychological Medicine*, 11, 509-510.
- Candelori, C., & Ciocca, A. (1998). Attachment and eating disorders. In C. Candelori, & A. Ciocca (Eds.), *Psychotherapeutic issues in eating disorders: Models, methods and results* (pp.139-153). Rome: Societa Editrice Universo.
- Cole-Detke, H., & Kobak, R. (1996). Attachment processes in eating disorders and depression. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64, 282-290.
- Çelik, Ş. (2004). *The Effects of an attachment-oriented psychoeducational group training on improving the preoccupied attachment styles of university students*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Elal, G., Altuğ, A, Slade, P.D., & Tekcan, A. (2000). The factor structure of the eating attitudes test (EAT) in a Turkish university sample. *Eating and Weight Disorders*, 5, 46-50.
- Friedberg, N.L., & Lyddon, W.J. (1996). Self-other working models and eating disorders. *Journal of Cognitive Psychotherapy, An International Quarterly*, 10, 193-203.
- Garner, D., & Garfinkel, P.E. (1979). The Eating Attitude Test. An index the symptoms of anorexia nervosa. *Psychological Medicine*, 9, 273-279.

- Griffin, D., & Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology, 67*, 430-445.
- Halmi, K.A. (2000). Eating disorders. In B.J. Sadock, & Sadock (Eds.), *Comprehensive textbook of psychiatry* (7th ed., pp 1663-1676). Philadelphia: Williams & Wilkins.
- Heesacker, R., & Neimeyer, G. (1990). Assessing object relations and social cognitive correlates of eating disorders. *Journal of Counselling Psychology, 37*, 419-426.
- Keny, M.E., & Hurt, K. (1992). Relationship between parental attachment and eating disorders in an inpatient and a college sample. *Journal of Counselling Psychology, 39*, 521-526.
- Keskingöz, B. (2003). *Üniversite öğrencileri ile anoreksiya nervoza tanısı alan ve almayan bireylerde bağlanma biçimleri, kişilerarası şemalar ve yeme örüntüleri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Latzer, Y., Hochdorf, Z., Bachar, E., & Canetti, L. (2002). Attachment style and family functioning as discriminating factors in eating disorders. *Contemporary Family Therapy, 24*(4), 581-599.
- Lewinsohn, P.M., Seeley, J.R. Moerk, K.C., & Striegel-Moore, R.H. (2002). Gender differences in eating disorder symptoms in young adults. *International Journal of Eating Disorders, 32*, 426-440.
- McCabe, M.P., & Vincent, M.A. (2003). The role of biodevelopmental and psychological factors in disordered eating among adolescent males and females. *European Eating Disorders Review, 11*, 315-328.
- Palmer, R., Oppenheimer, R. & Marshall, P. (1988). Eating disordered patients remember their parents: A study using the Parental-Bonding Instrument. *International Journal of Eating Disorders, 7*, 101-106.
- Patton, G.C., Johnson-Sabire, T., Wood, K., Mann, A.H., & Wakeling, A. (1990). Abnormal eating attitudes in London school girls a perspective epidemiological study: outcome at twelve months follow-up. *Psychological Medicine, 20*, 383-394.
- Ramacciotti, A., Sorbello, M., Pazzagli, A, Vismara, L., Mancone, A., & Pallanti, S. (2001). Attachment processes in eating disorders. *Eating and Weight Disorders, 6*, 166-170.
- Salzman, J.P. (1997). Ambivalent attachment in female adolescents: Association with affective instability and eating disorders. *International Journal of Eating Disorders, 21*, 251-259.
- Savaşır, I., & Erol, N.(1989). Yeme Tutum Testi: Anoreksiya nervoza belirtileri indeksi. *Türk Psikoloji Dergisi, 23*, 19-25.
- Schmidt, U. (2003). Aetiology of eating disorders in the 21st century. New answers to old questions. *European Child and Adolescent Psychiatry, (Suppl 1), 12*, 30-37.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleminde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi, 14*(43), 71-106.
- Tolan, Ö.Ç. (2002). *Üniversite öğrencilerinde kaygı belirtileri ve bağlanma biçimleri ile kişilerarası şemalar arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ward, A., Ramsay, R., & Treasure, J. (2000). Attachment research in eating disorders. *British Journal of Medical Psychology, 73*, 35-51.
- Ward, A., Ramsay, R., Turnbull, S., Benedettini, M., & Treasure, J. (2000). Attachment patterns in eating disorders: Past and present. *Journal of Eating Disorders, 28*, 370-376.